ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)

zo 16. júla 2009 *

Vo veci C-189/08,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 234 ES, podaný rozhodnutím Hoge Raad der Nederlanden (Holandsko) zo 4. apríla 2008 a doručený Súdnemu dvoru 8. mája 2008, ktorý súvisí s konaním:

Zuid-Chemie BV

proti

Philippo's Mineralenfabriek NV/SA,

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predseda prvej komory P. Jann, sudcovia M. Ilešič, A. Tizzano, E. Levits (spravodajca) a J.-J. Kasel,

* Jazyk konania: holandčina.

generálny advokát: J. Mazák,
tajomník: R. Şereş, referent,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 23. apríla 2009,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— Zuid-Chemie BV, v zastúpení: P. Knijp, advocaat,

— Philippo's Mineralenfabriek NV/SA, v zastúpení: M. Polak, advocaat,

— holandská vláda, v zastúpení: C. Wissels a M. Noort, splnomocnené zástupkyne,

— Komisia Európskych spoločenstiev, v zastúpení: A.-M. Rouchaud-Joët a P. van Nuffel, splnomocnení zástupcovia,

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálneho advokáta, že vec bude prejednaná bez jeho návrhov,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 5 bodu 3 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 12, 2001, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu, ktorého účastníkmi sú Zuid-Chemie BV (ďalej len „Zuid-Chemie"), podnik, ktorý vyrába umelé hnojivá, so sídlom v Sas van Gent (Holandsko), a Philippo's Mineralenfabriek NV/SA (ďalej len „Philippo's"), so sídlom v Essene (Belgicko), týkajúceho sa dodávky kontaminovaného výrobku použitého na výrobu umelých hnojív, ktorý dodala spoločnosť Philippo's spoločnosti Zuid-Chemie.

Právny rámec

3 Podľa článku 2 ods. 1 nariadenia č. 44/2001, ktorý sa nachádza v jeho kapitole II oddiele 1, s nadpisom „Všeobecné ustanovenia":

„Ak nie je v tomto nariadení uvedené inak, osoby s bydliskom na území členského štátu sa bez ohľadu na ich štátne občianstvo žalujú na súdoch tohto členského štátu."

4 Článok 3 ods. 1 rovnakého nariadenia stanovuje:

„Osoby s bydliskom na území členského štátu možno žalovať na súdoch iného členského štátu len na základe princípov upravených v oddieloch 2 až 7 tejto kapitoly.“

5 Článok 5 uvedeného nariadenia, ktorý sa nachádza v jeho kapitole II oddiele 2, s nadpisom „Osobitná právomoc“, stanovuje:

„Osobu s bydliskom na území členského štátu možno žalovať v druhom členskom štáte:

…

3. vo veciach nárokov na náhradu škody z iného ako zmluvného vzťahu, na súdoch podľa miesta, kde došlo alebo by mohlo dôjsť ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody;

…“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

6 Zuid-Chemie je podnik vyrábajúci umelé hnojivá, ktorý v priebehu júla roku 2000 kúpil dve zásielky výrobku s názvom „micromix“ od HCI Chemicals Benelux BV (ďalej len „HCI“), podniku so sídlom v Rotterdame (Holandsko).

7 HCI, ktorý nebol schopný micromix sám vyrobiť, ho objednal od Philippo's a dodal mu suroviny potrebné na výrobu tohto výrobku okrem jednej z nich. Po dohode s HCI kúpil Philippo's túto chýbajúcu surovinu, konkrétne síran zinočnatý, od G. J. de Poortera, ktorý vykonáva činnosť pod menom Poortershaven, v Rotterdame.

8 Philippo's vyrobil micromix vo svojej továrni nachádzajúcej sa v Belgicku, kde si Zuid-Chemie vyzdvihla dodávku tohto výrobku.

9 Zuid-Chemie spracovala tento micromix na výrobu rôznych zásielok umelých hnojív vo svojej továrni nachádzajúcej sa v Holandsku a potom ich predala a odoslala časti svojich zákazníkov.

10 Následne sa zistilo, že obsah kadmia v sírane zinočnatom kúpenom od Poortershavenu bol príliš vysoký, takže umelé hnojivá už nebolo možné použiť alebo ich bolo možné použiť len čiastočne, čím bola Zuid-Chemie podľa jej názoru spôsobená škoda.

11 Dňa 17. januára 2003 Zuid-Chemie zažalovala Philippo's na Rechtbank Middelburg (Holandsko), ktorou sa domáhala, aby tento súd určil, že Philippo's je zodpovedný za

škodu, ktorá jej bola spôsobená, a zaviazal tento podnik na zaplatenie rôznych súm týkajúcich sa ujmy, o ktorej sa domnieva, že ju utrpela, a aby jej uhradil náhradu škody spolu s úrokmi a trovami konania.

12 Rozsudkom z 10. decembra 2003 Rechtbank Middelburg rozhodol, že nie je príslušný na rozhodnutie sporu, ktorý mu bol predložený, z dôvodu, že na účely uplatnenia článku 5 bodu 3 nariadenia č. 44/2001 zahŕňa pojem „miesto, kde došlo ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody“ tak miesto, kde došlo k udalosti, ktorá viedla ku škode („Handlungsort“), ako aj miesto, kde počiatočná škoda vznikla („Erfolgsort“). Pokiaľ pritom ide o miesto, kde škoda vznikla, uvedený súd usúdil, že počiatočná škoda, ktorá bola spôsobená podniku Zuid-Chemie, vznikla v Essene, keďže práve na tomto mieste tento podnik prevzal dodávku kontaminovaného výrobku.

13 Pred Gerechtshof te 's-Gravenhage (Odvolací súd Haag) žiaden z účastníkov konania nespochybnil, že Essen je miesto, kde došlo k udalosti, ktorá viedla ku škode, keďže kontaminovaný micromix bol vyrobený na tomto mieste. Pokiaľ ide o miesto, kde škoda vznikla, tento súd potvrdil prvostupňový rozsudok. V tejto súvislosti usúdil, že rozhodujúcou okolnosťou bolo údajne protiprávne konanie Philippo's, a nie skutočnosť, že kontaminovaný micromix spôsobil kontamináciu umelých hnojív, ktoré Zuid-Chemie vyrobila v Holandsku. (Počiatočná) škoda, ktorá jej bola spôsobená, teda vznikla v Essene, pretože kontaminovaný výrobok jej bol dodaný „z továrne“.

14 Zuid-Chemie podala proti rozsudku Gerechtshof te 's-Gravenhage dovolanie na vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania. Tento súd rozhodol, že diskusia sa týka pojmu „miesto, kde došlo ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody“, v zmysle článku 5 bodu 3 nariadenia č. 44/2001 a že na rozhodnutie sporu, ktorý mu bol predložený, je potrebný výklad tohto pojmu.

15 Za týchto okolností Hoge Raad der Nederlanden rozhodol o prerušení konania a položil Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Ktorú škodu treba v prípade protiprávneho konania, na ktorom sa zakladá návrh Zuid-Chemie, považovať za počiatočnú škodu spôsobenú takým konaním: škodu, ktorá vznikla v dôsledku dodania vadného výrobku, alebo škodu, ktorá vznikne vtedy, keď sa výrobok obvyklým spôsobom použije na účely, na ktoré bol určený?

2. Pokiaľ platí druhá možnosť, môže sa miesto, kde škoda vznikla, považovať za miesto, ‚kde došlo ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody', v zmysle článku 5 bodu 3 nariadenia [č. 44/2001] len vtedy, ak škoda pozostáva z fyzickej škody na osobách alebo veciach, alebo aj vtedy, ak vznikla (pôvodne) len finančná škoda?"

O prejudiciálnych otázkach

O prvej otázke

16 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 5 bod 3 nariadenia č. 44/2001 má vykladať v tom zmysle, že v rámci sporu, o aký ide vo veci samej, výraz „miesto, kde došlo ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody" označuje miesto dodania chybného výrobku kupujúcemu alebo odkazuje na miesto, kde počiatočná škoda vznikla z dôvodu použitia výrobku obvyklým spôsobom na účely, na ktoré je určený.

17 Aby bolo možné odpovedať na túto otázku, treba po prvé pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry sa ustanovenia nariadenia č. 44/2001 musia vykladať autonómne s prihliadnutím na jeho štruktúru a ciele (pozri najmä rozsudky z 2. októbra 2008, Hassett a Doherty, C-372/07, Zb. s. I-7403, bod 17, ako aj z 23. apríla 2009, Draka NK Cables a i., C-167/08, Zb. s. I-3477, bod 19).

18 Po druhé, keďže nariadenie č. 44/2001 nahrádza vo vzťahoch medzi členskými štátmi Dohovor o právomoci a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach z 27. septembra 1968 (Ú. v. ES L 299, 1972, s. 32), zmenený a doplnený jednotlivými dohovormi o pristúpení nových členských štátov k tomuto dohovoru (ďalej len „Bruselský dohovor"), výklad ustanovení tohto dohovoru podaný Súdnym dvorom platí takisto pre ustanovenia uvedeného nariadenia, pokiaľ je možné považovať ustanovenia týchto právnych predpisov Spoločenstva za rovnocenné.

19 Ustanovenia nariadenia č. 44/2001 relevantné v tejto veci pritom odrážajú rovnakú systematiku ako ustanovenia Bruselského dohovoru a navyše sú formulované takmer v rovnakom znení. Vzhľadom na takú rovnocennosť je podľa odôvodnenia č. 19 nariadenia č. 44/2001 potrebné zabezpečiť kontinuitu vo výklade týchto dvoch predpisov (pozri rozsudky Draka NK Cables a i., už citovaný, bod 20, ako aj zo 14. mája 2009, Ilsinger, C-180/06, Zb. s. I-3961, bod 58).

20 Preto je opodstatnené pripomenúť, že Súdny dvor už pri výklade článku 5 bodu 3 Bruselského dohovoru konštatoval, že systém rozdelenia všeobecných právomocí upravený v kapitole II tohto dohovoru je založený na základnom pravidle uvedenom v jeho článku 2 prvom odseku, podľa ktorého osoby, ktoré majú sídlo alebo bydlisko na území zmluvného štátu, podliehajú právomoci súdnych orgánov tohto štátu nezávisle od štátnej príslušnosti účastníkov (rozsudok z 10. júna 2004, Kronhofer, C-168/02, Zb. s. I-6009, bod 12).

21 Iba ako odchýlka od tejto základnej zásady právomoci súdnych orgánov v mieste sídla alebo bydliska žalovaného je v kapitole II oddiele 2 Bruselského dohovoru upravený určitý počet osobitných právomocí, medzi ktorými sa nachádza právomoc podľa článku 5 bodu 3 tohto dohovoru (rozsudok Kronhofer, už citovaný, bod 13).

22 Súdny dvor rovnako rozhodol, že tieto pravidlá osobitných právomocí treba vykladať striktne a neumožňujú výklad nad rámec predpokladov výslovne zakotvených v uvedenom dohovore (pozri rozsudky z 27. septembra 1988, Kalfelis, 189/87, Zb. s. 5565, bod 19; z 15. januára 2004, Blijdenstein, C-433/01, Zb. s. I-981, bod 25, a Kronhofer, už citovaný, bod 14).

23 Podľa ustálenej judikatúry však v prípade, ak miesto, kde sa nachádza skutočnosť, ktorá môže viesť k mimozmluvnej zodpovednosti, a miesto, kde táto skutočnosť spôsobí škodu, nie sú totožné, výraz „miesto, kde došlo ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody“, ktorý sa nachádza v článku 5 bode 3 Bruselského dohovoru, sa musí chápať v tom zmysle, že pokrýva tak miesto, kde vznikla škoda, ako aj miesto, kde došlo k udalosti, ktorá viedla k tejto škode, takže žalovaného možno žalovať podľa výberu žalobcu pred súdom jedného alebo druhého z týchto dvoch miest (pozri najmä rozsudky z 30. novembra 1976, Bier, nazývaný „Mines de potasse d'Alsace“, 21/76, Zb. s. 1735, body 24 a 25; z 1. októbra 2002, Henkel, C-167/00, Zb. s. I-8111, bod 44; z 5. februára 2004, DFDS Torline, C-18/02, Zb. s. I-1417, bod 40, a Kronhofer, už citovaný, bod 16).

24 V tejto súvislosti Súdny dvor spresnil, že pravidlo osobitnej právomoci uvedené v článku 5 bode 3 Bruselského dohovoru je založené na existencii osobitne úzkej väzby medzi sporom a súdom miesta, kde došlo ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody, čo odôvodňuje priznanie právomoci tomuto súdu z dôvodov riadneho výkonu spravodlivosti a hospodárnej organizácie konania (pozri v tomto zmysle najmä rozsudky Mines de potasse d'Alsace, už citovaný, bod 11; z 11. januára 1990, Dumez France a Tracoba, C-220/88, Zb. s. I-49, bod 17; zo 7. marca 1995, Shevill a i., C-68/93, Zb. s. I-415, bod 19, ako aj z 19. septembra 1995, Marinari, C-364/93, Zb. s. I-2719, bod 10). Súd miesta, kde došlo ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody, je totiž zvyčajne najlepšie spôsobilý rozhodnúť najmä z dôvodov blízkosti sporu a jednoduchšieho vykonávania dôkazov (pozri rozsudok z 1. októbra 2002, Henkel, už citovaný, bod 46).

25 Hoci pre účastníkov konania vo veci samej je nesporné, ako bolo uvedené v bode 13 tohto rozsudku, že Essen je miesto, kde došlo k udalosti, ktorá viedla ku škode („Handlungsort“), existuje medzi nimi nezhoda, pokiaľ ide o určenie miesta, kde vznikla škoda („Erfolgsort“).

26 Posledné uvedené miesto je podľa judikatúry citovanej v bode 23 tohto rozsudku miestom, kde skutočnosť, ktorá môže viesť k mimozmluvnej zodpovednosti, spôsobila škodu.

27 Miesto, kde škoda vznikla, si pritom nemožno zamieňať s miestom, kde sa odohrala samotná skutočnosť, ktorá poškodila výrobok, keďže toto miesto je v skutočnosti miestom, kde došlo k udalosti, ktorá viedla ku škode. Naopak miesto „materializácie škody“ (pozri rozsudky Mines de potasse d'Alsace, už citovaný, bod 15, ako aj Shevill a i., už citovaný, bod 21) je miestom, kde sa prejavia škodlivé účinky skutočnosti, ktorá viedla ku škode, teda miestom, kde konkrétne vyjde najavo škoda, ktorú spôsobil chybný výrobok.

28 Treba totiž pripomenúť, že judikatúra jasne rozlišuje medzi škodou a skutočnosťou, ktorá viedla k tejto škode, pričom v tejto súvislosti uvádza, že mimozmluvnú zodpovednosť možno zohľadniť iba pod podmienkou, že medzi týmito dvomi prvkami možno preukázať príčinnú súvislosť (pozri rozsudok Mines de potasse d'Alsace, už citovaný, bod 16).

29 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy môže byť miestom, kde vznikla škoda, iba továreň Zuid-Chemie nachádzajúca sa v Holandsku, kde bol micromix, ktorý je chybným výrobkom, spracovaný na umelé hnojivá, čím spôsobil spoločnosti Zuid-Chemie majetkovú škodu, ktorá išla nad rámec škody spojenej so samotným micromixom.

30 Okrem toho treba zdôrazniť, že príslušnosť holandských súdov, ktorá sa takto otvára pre Zuid-Chemie, umožňuje najmä z dôvodov uvedených v bode 24 tohto rozsudku, aby rozhodoval najlepšie spôsobilý súd, a teda aby pravidlo osobitnej právomoci uvedené v článku 5 bode 3 nariadenia č. 44/2001 prejavilo svoj potrebný účinok.

31 V tejto súvislosti je vhodné pripomenúť, že Súdny dvor svojím výkladom článku 5 bodu 3 Bruselského dohovoru v tom zmysle, že toto ustanovenie sa netýka iba miesta, kde došlo k udalosti, ktorá viedla ku škode, ale aj miesta, kde vznikla škoda, usúdil, že voľba iba miesta, kde došlo k udalosti, ktorá viedla ku škode, by v značnom počte prípadov viedla k zámene medzi kritériami príslušnosti, ktoré stanovuje článok 2 a článok 5 bod 3 uvedeného dohovoru, čím by posledné uvedené ustanovenie stratilo v tomto rozsahu svoj potrebný účinok (pozri rozsudky Mines de potasse d'Alsace, už citovaný, body 15 a 20, ako aj Shevill a i., už citovaný, bod 22). Taká úvaha týkajúca sa zámeny medzi kritériami príslušnosti sa totiž uplatní rovnako vo vzťahu k prípadnému nezohľadneniu miesta, kde vznikla škoda, ktoré je iné ako miesto, kde došlo k udalosti, ktorá viedla ku škode.

32 Z predchádzajúcich úvah vyplýva, že článok 5 bod 3 nariadenia č. 44/2001 sa má vykladať v tom zmysle, že v rámci sporu, o aký ide vo veci samej, výraz „miesto, kde došlo ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody" označuje miesto, kde počiatočná škoda vznikla z dôvodu použitia výrobku obvyklým spôsobom na účely, na ktoré je určený.

O druhej otázke

33 Za predpokladu, že by odpoveď na prvú otázku znela tak, že článok 5 bod 3 nariadenia č. 44/2001 sa má vykladať v tom zmysle, že výraz „miesto, kde došlo ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody" označuje miesto, kde počiatočná škoda vznikla z dôvodu použitia výrobku obvyklým spôsobom na účely, na ktoré je určený, sa vnútroštátny súd okrem toho pýta, či táto škoda musí pozostávať z fyzickej škody na osobách alebo na veciach alebo či môže ísť o (pôvodne) čisto finančnú škodu.

34 V tejto súvislosti je namieste pripomenúť, ako už bolo povedané v bodoch 9 a 10 tohto rozsudku, že spracovanie kontaminovaného micromixu na umelé hnojivá spoločnosťou Zuid-Chemie spôsobilo, že tieto hnojivá boli použiteľné iba čiastočne, ba dokonca nepoužiteľné, čo tejto spoločnosti spôsobilo podľa jej vyjadrenia škodu.

35 Keďže počiatočná škoda, ktorá bola spôsobená spoločnosti Zuid-Chemie, teda pozostávala z fyzickej škody na veciach, je nutné konštatovať, že otázka, či by pôvodne čisto finančná škoda postačovala na výklad uvedený v bode 32 tohto rozsudku, má hypotetický charakter.

36 Vzhľadom na toto konštatovanie a so zreteľom na funkciu zverenú Súdnemu dvoru, ktorou je prispievať k výkonu spravodlivosti v členských štátoch, a nie podávať poradné stanoviská ku všeobecným alebo hypotetickým otázkam (rozsudok z 18. decembra 2007, ZF Zefeser, C-62/06, Zb. s. I-11995, bod 15), nie je potrebné odpovedať na druhú otázku.

O trovách

37 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (prvá komora) rozhodol takto:

Článok 5 bod 3 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach sa má

vykladať v tom zmysle, že v rámci sporu, o aký ide vo veci samej, výraz „miesto, kde došlo ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody“ označuje miesto, kde počiatočná škoda vznikla z dôvodu použitia výrobku obvyklým spôsobom na účely, na ktoré je určený.

Podpisy